

Strasznie lubię cię, piosenko

Szkice o tekstach
Wojciecha
Młynarskiego

Tom jubileuszowy
dedykowany

**Profesor
Barbarze Kudrze**

pod redakcją
Katarzyny Burskiej
Elwiry Olejniczak

Strasznie lubię cię, piosenko

Szkice o tekstach
Wojciecha
Młynarskiego

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Strasznie lubię cię, piosenko

Szkice o tekstach
Wojciecha
Młynarskiego

Tom jubileuszowy
dedykowany

**Profesor
Barbarze Kudrze**

pod redakcją
Katarzyny Burskiej
Elwiry Olejniczak

Katarzyna Burska, Elwira Olejniczak – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny
Instytut Filologii Polskiej i Logopedii, Zakład Współczesnego Języka Polskiego
90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENT

Artur Rejter

REDAKTOR INICJUJĄCY

Urszula Dzieciatkowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE I SKŁAD

Anna Lenartowicz-Zagrodna

KOREKTA TECHNICZNA

Leonora Wojciechowska

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Turkowska

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Depositphotos.com/ysuel

Wydrukowano z gotowych materiałów dostarczonych do Wydawnictwa UŁ

© Copyright by Authors, Łódź 2018

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2018

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.08548.18.o.K

Ark. druk. 19,75

ISBN 978-83-8142-165-2 (oprawa broszurowa)

ISBN 978-83-8142-167-6 (oprawa twarda)

e-ISBN 978-83-8142-166-9

Barbara Kendrick

Spis treści

<i>Wstęp</i>	II
O Jubilatce	13
<i>Sylwetka (nie tylko) naukowa Profesor Barbary Kudry (oprac. Izabela Różycka)</i>	15
<i>Bibliografia prac Profesor Barbary Kudry (oprac. Agnieszka Wierzbicka)</i>	17
Część pierwsza. Od kultury języka do kultury i zaangażowania	23
<i>Małgorzata Kita Lekcja kultury języka prowadzona przez Mistrza</i>	25
<i>Maria Wojtak Wybrane utwory jako budulec sylwetki artysty</i>	43
<i>Andrzej Kudra Powtórzenie jako cień konceptualny (w piosenkach Wojciecha Młynarskiego)</i>	53
<i>Jarosław Płuciennik Kultura jako aktywizm. Protest song Młynarskiego, kultura liberalna i zaangażowanie</i>	71
Część druga. Od słów dawnych do kreatywności leksykalnej	89
<i>Beata Burska-Ratajczyk Stylistyczne walory dawnego słownictwa w tekstach piosenek Wojciecha Młynarskiego</i>	91
<i>Magdalena Nowakowska Leksyka nacechowana jako przejaw stylizacji potocznej w tekstach piosenek Wojciecha Młynarskiego</i>	103

Katarzyna Jachimowska <i>Świat muzyki słowami solisty — analiza leksykalno-funkcjonalna terminologii muzycznej wykorzystywanej przez Wojciecha Młynarskiego w jego wierszach i piosenkach</i>	113
Bartłomiej Cieśla <i>Przejawy kreatywności leksykalnej w twórczości Wojciecha Młynarskiego</i>	127
Część trzecia. Od tytułów piosenek do tłumaczeń tekstów	141
Katarzyna Burska <i>W świecie tytułów utworów Wojciecha Młynarskiego</i>	143
Marta Wójcicka <i>Tytuły piosenek Wojciecha Młynarskiego wśród aktów mowy</i>	153
Barbara Bogołębska <i>Retoryczność i publicystyczność tekstów Wojciecha Młynarskiego</i>	163
Beata Grochala <i>„Felietonem tym rozbawię was troszeczkę” — rzecz o śpiewanych felietonach Wojciecha Młynarskiego</i>	169
Anna Warda <i>Jedna piosenka — dwa utwory: Песенка о моей жизни В. Okudźawy i Trzy miłości W. Młynarskiego</i>	179
Część czwarta. Od metatekstu do wspólnoty dyskursu	187
Ewa Szkudlarek-Śmiechowicz <i>Wojciecha Młynarskiego rozważania o słowach i tekstach (w tekstach)</i>	189
Rafał Siekiera <i>Interprzeźrzeń komunikacyjna w porównaniach (na przykładzie utworów Wojciecha Młynarskiego)</i>	209
Dorota Samborska-Kukuć <i>Wojciecha Młynarskiego rewery grandilokwencji</i>	227
Edyta Pałuszyńska <i>„Ile to trzeba się nagazdować, by Polska była Polską”, czyli o tworzeniu wspólnoty dyskursu w tekstach Wojciecha Młynarskiego</i>	237

Część piąta. Od wizji szczęścia do obrazu wstydu	249
Elwira Olejniczak <i>Wizja szczęścia w tekstach wybranych piosenek Wojciecha Młynarskiego</i>	251
Anna Sokół-Klein <i>„Skąd ty tyle wiesz o kobiecie? Nie odpowiedział. A chyba wiedział” — kilka słów o wizerunku kobiety w wybranych tekstach Wojciecha Młynarskiego</i>	265
Agnieszka Wierzbicka <i>Na tropie zdrowego rozsądku... czyli felietony Wojciecha Młynarskiego o Polakach i o Polsce</i>	275
Katarzyna Sitkowska <i>Spotkania u Młynarskiego</i>	285
Małgorzata Karwatowska <i>„Wstydzic od dawna się nie mamy czego”? Od wypowiedzi Młynarskiego do skojarzeń studenckich</i>	303

Wstęp

Mamy zaszczyt oddać do rąk Czytelnika szczególny zbiór tekstów. Tom jest wyjątkowy z dwóch powodów. Po pierwsze dlatego, że jest dedykowany Profesor Barbarze Kudrze, wybitnej polonistce, językoznawczynie, znawczynie współczesnej polszczyzny, badaczce kreatywności leksykalnej i twórczyni teorii grafosłowotwórstwa. Po drugie dlatego, że jest to pierwsza tak obszerna monografia poświęcona w całości tekstom piosenek Wojciecha Młynarskiego. Artykuły o twórczości „Mistrza piosenki” są napisane specjalnie na tę okazję przez przyjaciół i uczniów Pani Profesor — językoznawców, literaturoznawców, kulturoznawców.

Dla tych, którzy znają Profesor Barbarę Kudrę, odpowiedź na pytanie: „Dlaczego Młynarski?” jest oczywista. Piosenki literackie, szczególnie piosenki Jeremiego Przybory, Wojciecha Młynarskiego, zawsze towarzyszą Pani Profesor: śpiewa je, cytuje, komentuje za ich pomocą rzeczywistość, bada jako językoznawczynie, obdarowuje przyjaciół i znajomych tomikami ulubionych wierszy i piosenek pisanych przez wybitnych polskich poetów „tekściarzy”.

Książka *„Strasznie lubię cię, piosenko” — szkice o tekstach Wojciecha Młynarskiego* jest wyrazem naszej sympatii, uznania, wdzięczności i szacunku dla Profesor Barbary Kudry, naszej Przyjaciółki, Koleżanki, Nauczycielki. Mamy nadzieję, że lektura artykułów zgromadzonych w publikacji sprawi radość zarówno Pani Profesor, jak i wszystkim miłośnikom twórczości Wojciecha Młynarskiego.

Ewa Szkudlarek-Śmiechowicz

O Jubilatce

Sylwetka (nie tylko) naukowa Profesor Barbary Kudry

Profesor Barbara Kudra rozpoczęła swoją życiową przygodę z Uniwersytetem Łódzkim w 1971 roku, kiedy podjęła studia na... Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym. Na szczęście dla polskiego językoznawstwa (a z niewątpliwą stratą dla chemii), miłość do języka i literatury polskiej (oraz pewnego przystojnego studenta polonistyki) skierowała Ją na właściwą drogę. Po ukończeniu studiów polonistycznych rozpoczęła pracę w Zakładzie Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej Uniwersytetu Łódzkiego, a jednocześnie doskonaliła swoje umiejętności pedagogiczne, pracując w Szkole Podstawowej nr 192 w Łodzi. Wyniosła stamtąd dydaktyczne umiejętności, dzięki czemu do dzisiaj zajęcia Pani Profesor mogą stanowić wzór pod względem metodycznym.

W 1987 roku Barbara Kudra obroniła przygotowaną pod kierunkiem Prof. Witolda Śmiecha rozprawę doktorską pt. *Wpływ przedrostków czasownikowych na łączliwość składniową czasowników ruchu* i rozpoczęła pracę w Katedrze Współczesnego Języka Polskiego. Zainteresowanie problematyką słowotwórstwa czasowników doprowadziło do powstania wielu opracowań autorstwa Barbary Kudry na ten temat. Kolejne dziedziny aktywności badawczej Pani Profesor to dyskurs polityczny, język mediów oraz kreatywność językowa. Połączenie tych trzech pól przyniosła monografia *Kreatywność leksykalna w dyskursie politycznym polskiej prasy lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych*, na podstawie której Barbara Kudra otrzymała w 2002 roku stopień naukowy doktora habilitowanego. Za tę książkę Profesor Kudra otrzymała także nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Wspomniana wcześniej miłość do literatury polskiej i pięknego języka zaowocowała pracami, w których analizie poddane zostały różnorodne aspekty twórczości Stanisława Grochowiaka i Bolesława Leśmiana. Natomiast osobiste poczucie humoru i wynikające z niego docenianie subtelnego, aluzyjnego dowcipu stały się inspiracją do badań tego ostatniego zjawiska w tekstach Jeremiego Przybory oraz w języku mediów.

Od 2012 roku Profesor Barbara Kudra jest kierownikiem Katedry Współczesnego Języka Polskiego Uniwersytetu Łódzkiego (od 2017 roku Zakładu Współczesnego Języka Polskiego). Kierując jednostką składającą się z indywidualności o różnych charakterach i temperamentach, stosuje

najbardziej naturalny dla Jej osobowości demokratyczny styl zarządzania, w potocznej nomenklaturze określany jako matczyzny. Dla pracowników jest Przyjaciółką, Opiekunką i Nauczycielką o wielkiej cierpliwości i umiejętności motywowania do pracy. Pani Profesor wypromowała cztery doktorantki, była recenzentką w wielu przewodach doktorskich i habilitacyjnych. Pod Jej kierunkiem powstały także dziesiątki prac magisterskich z zakresu językoznawstwa polonistycznego oraz dziennikarstwa i komunikacji społecznej.

Imponująca jest rozległość naukowych zainteresowań Barbary Kudry — od zagadnień systemowych do pragmatyki, od problemów dotyczących dydaktyki szkolnej do analizy kategorii czasu, miejsca i przestrzeni, od kwestii manipulacji językowej do kategorii kiczu, od języka polityki do języka wartości — wszystkie interesujące Badaczkę zjawiska dotyczą istotnych problemów współczesnej polszczyzny i współczesnej Polski. W Jej dorobku naukowym są zarówno monografie, jak i artykuły, prace autorskie, współautorskie i redakcyjne, wydawane w kraju i za granicą, w czasopismach, monografiach wieloautorskich i tomach pokonferencyjnych.

Powszechnie znany ideał męskiego życia — spłodzić syna, wybudować dom, posadzić drzewo — Pani Profesor po kobiecemu zmodyfikowała: wychowała trzy córki, wspólnie z mężem wybudowała dom i posadziła niejedną roślinę w swoim ogrodzie. Ideał ten również wzbogaciła, Jej pracy polska nauka zawdzięcza bowiem kilkadziesiąt istotnych, nowatorskich opracowań, pokolenia studentów — rozwój intelektualny, a językoznawstwo polonistyczne Uniwersytetu Łódzkiego — sympatię i szacunek w rodzimych i zagranicznych ośrodkach naukowych.

Opracowała: Izabela Różycka

Bibliografia prac Profesor Barbary Kudry

Monografie

Wpływ przedrostków na łączliwość składniową czasowników ruchu, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica” 1993, t. 28, ss. 75.

Kreatywność leksykalna w dyskursie politycznym polskiej prasy lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2001, ss. 244.

Redakcja naukowa monografii

Słowo we współczesnych dyskursach, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2014, ss. 470 [współredakcja: K. Jachimowska, E. Szkudlarek-Śmiechowicz].

Komunikowanie publiczne. Zagadnienia wybrane, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2014, ss. 177 [współredakcja: E. Olejniczak].

Kicz w języku i komunikacji, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016, ss. 416 [współredakcja: E. Szkudlarek-Śmiechowicz].

Redakcja czasopism

„Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi. Nauki Filologiczne” 2003, z. 3 (41): *Językoznawstwo* [współredakcja: E. Ciesielska].

Podręcznik akademicki

Kreatywność językowa w reklamie. Podręcznik nie tylko dla specjalistów, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016, ss. 186 [współautorstwo: K. Burska, B. Cieśla, K. Jachimowska].

Artykuły naukowe

Egzamin wstępny na polonistykę jako wypadkowa efektywności nauczania gramatyki i sprawdzian kultury językowej absolwentów szkół średnich, „Polonistyka” 1983, nr 3, s. 201–204.

Formalno-syntaktyczne sposoby realizacji funkcji komunikatywnej (na przykładzie tekstów mówionych mieszkańców Łodzi), w: D. Bieńkowska (red.), *Wielkie miasto. Czynniki integrujące i dezintegrujące*, t. 2, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1995, s. 84–95.

- Nowe derywaty czasownikowe*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica” 1995, t. 34, s. 51–60.
- Z dydaktyki słowotwórstwa*, w: S. Gala (red.), *Z dydaktyki języka ojczystego w szkole*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1996, s. 87–94.
- Wybrane problemy z dydaktyki składni*, w: S. Gala (red.), *Z dydaktyki języka ojczystego w szkole*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1996, s. 95–106.
- Sposoby powstawania prasowych okazjonalizmów politycznych*, „Poradnik Językowy” 1996, z. 8, s. 35–44.
- O sposobach realizacji funkcji perswazyjnej w słownictwie z zakresu polityki*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” 1997, t. 52, s. 169–180.
- W sprawie dokumentacji leksykograficznej okazjonalizmów politycznych*, w: J. Wawrzyńczyk (red.), *Semiosis Lexicographica*, Warszawa: Uniwersytet Warszawski. Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych, 1999, s. 28–36.
- Struktura i funkcje neologizmów słowotwórczych w poezji Stanisława Grochowiaka*, „Beiträge zur Slavistik” 1999, H. Jelite, J. Wierzbński (red.), t. XXXIX: *Textsemantik und Textstilistik*, s. 65–74.
- Rozumienie prasowych okazjonalizmów politycznych przez uczniów i studentów*, w: Z. Staszewska (red.), *Miasto. Teren koegzystencji pokoleń*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1999, s. 83–92.
- Odchylenia od normy w tekstach oficjalnych jako czynnik kreatywny*, „Poradnik Językowy” 1999, z. 8–9, s. 38–42.
- Tekst prasowy a konwencja stylistyczna i postawa badacza*, w: J. Miodek (red.), *Mowa rozświetlona myślą. Świadomość normatywno-stylistyczna współczesnych Polaków*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1999, s. 296–304.
- Nowe struktury złożone we współczesnym nazewnictwie politycznym*, w: S. Warchoł (red.), *Słowiańskie composita onomastyczne. Toponimia. Varia*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2000, s. 221–224.
- Humor w leksyce politycznej współczesnej prasy*, w: M. Grabska (red.), „Słowa, słowa, słowa...” w komunikacji językowej, Gdańsk: Zakład Poligrafii Fundacji Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, 2000, s. 204–210.
- Rola aluzji leksykalnej w procesie tworzenia nowego słownictwa politycznego (na przykładzie współczesnej prasy)*, w: K. Michalewski (red.), *Współczesna leksyka*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2001, cz. 1, s. 167–174.
- Gry intertekstualne na przykładzie telewizyjnego programu satyrycznego „Ale plama”*, w: K. Michalewski (red.), *Tekst w mediach*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2002, s. 500–514 [współautor: A. Kudra].
- Czasownik w tekstach Jeremiego Przybory*, „Stylistyka” 2003, XII, s. 163–173.
- Między manipulacją a perswazją (o funkcjonowaniu antroponimów w tekście prasowym)*, w: P. Krzyżanowski, P. Nowak (red.), *Manipulacja w języku*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2004, s. 91–99 [współautor: A. Kudra].
- Autoprezentacja wybranych rozgłośni radiowych (analiza porównawcza rozgłośni PR 1 i RMF)*, w: K. Michalewski (red.), *Współczesne odmiany języka narodowego*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2004, s. 216–223 [współautorka: A. Janicka].

- Satyryczny program radiowy „Z pamiętnika młodej lekarki” i jego wirtualny adresat, w: K. Michalewski (red.), *Współczesne odmiany języka narodowego*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2004, s. 224–230 [współautorka: S. Tomaszewska].
- Pojęcie interprzestrzeni komunikacyjnej (na przykładzie wierszy Stanisława Grochowiaka), w: J. Adamowski (red.), *Przestrzeń w języku i w kulturze. Analizy tekstów literackich i wybranych dziedzin sztuki*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2005, s. 79–85 [współautor: A. Kudra].
- Czas jako kategoria gramatyczno-semantyczna w utworach Jeremiego Przybory, w: M. Čechová, D. Moldanová (red.), *Čas v jazyce a v literatuře. Oborník z mezinárodní konference*, Ústí nad Labem: Univ. J.E. Purkyně, 2005, s. 368–372.
- Demokratyzacja języka — demokratyzacja w języku (na przykładzie języka w mediach), „Media — Kultura — Komunikacja społeczna. Zeszyty Naukowe Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego” 2006, nr 2, s. 342–346 [współautor: A. Kudra].
- Językowa konceptualizacja kategorii *sacrum* i *profanum* wobec kategorii czasu w poezji Bolesława Leśmiana, „Język a Kultura”, A. Dąbrowska, A. Nowakowska (red.), t. 19: *Czas — Język — Kultura*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2006, s. 241–254, [współautor: A. Kudra].
- Semantyczna kategoria miejsca i przestrzeni w najnowszych polskich derywatach tekstowych, w: J. Koten, P. Mitter (red.), *Prostor v jazyce a v literatuře. Sborník z mezinárodní konference*, Ústí nad Labem: Univ. J.E. Purkyně, 2007, s. 69–71.
- Grafizacja w nagłówkach prasowych, w: A. Mikołajczuk, R. Pawelec (red.), *Na językoznawczych ścieżkach. Prace ofiarowane Profesorowi Jerzemu Podrackiemu*, Warszawa: Semper, 2007, s. 155–158.
- Symbol dyskursywne a wartościowanie, w: J. Mazur (red.), *Człowiek wobec wyzwań współczesności. Upadek wartości czy walka o wartość?*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2007, s. 185–190.
- Słowotwórstwo a perswazja, w: V. Maldjewa, Z. Rudnik-Karwatowa (red.), *Słowotwórstwo i tekst*, Prace Sławistyczne nr 124, Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, 2007, s. 108–108.
- O języku w mediach — uwagi ogólne, w: B. Bogołębska, A. Kudra (red.), *Wypowiedź dziennikarska. Teoria i praktyka*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2008, s. 55–61.
- Perswazja w tekstach promujących produkty firmy Coats Polska Sp. z o.o., w: K. Michalewski (red.), *Język w marketingu*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2008, s. 365–373 [współautorka: A. Sokół].
- Językowe mechanizmy marketingu politycznego w dyskursie politycznym (na podstawie wybranych programów Co z tą Polską? z 2005 roku), w: K. Michalewski (red.), *Język w marketingu*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2008, s. 422–432 [współautorka: E. Kukieła].
- Parzystość jako podstawa konceptualna komizmu, w: S. Dżereń-Głowacka, A. Kwiatkowska (red.), *Humor. Teorie, praktyka, zastosowania*, t. 2/1: *Zrozumieć humor*, Piotrków Trybunalski: Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, 2009, s. 69–73.

- O tzw. derywacji pragmatycznej i derywatach pragmatycznych (słowotwórstwo a pragmatyka), w: E. Badyda, J. Maćkiewicz, E. Rogowska-Cybulska (red.), *Wokół słów i znaczeń*, t. IV: *Słowotwórstwo a media*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2011, s. 13–18.
- Semantyczno-pragmatyczna rola grafosłowotwórstwa*, w: M. Balowski, M. Hadkova (red.), *Svet kresleny slovem*, Usti nad Labem: Univ. J.E. Purkyně, 2011, s. 267–274.
- Formy językowego kiczu w prasowym dyskursie medialnym*, w: K. Michalewski (red.), *Język nowych mediów*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2012, s. 175–183 [współautor: A. Kudra].
- Apodyktyczność języka kampanii wyborczej*, „*Studia Wyborcze*” 2012, t. 13, s. 23–32.
- O tzw. apodyktycznych figurach konceptualnych w dyskursie politycznym na przykładzie języka kampanii wyborczej do parlamentu w roku 2011, „*Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*” 2012, t. 58, s. 169–180 [współautor: A. Kudra].
- Grafotwórstwo*, w: E. Badyda, J. Maćkiewicz, E. Rogowska-Cybulska (red.), *Słowotwórstwo w różnych odmianach języka. Materiały piątej konferencji językoznawczej poświęconej pamięci Profesora Bogusława Krei*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2013, s. 13–20.
- Słowotwórstwo w ostatnim siedemdziesięcioleciu — uwagi bardzo ogólne*, w: A. Dunin-Dudkowska, A. Małycki (red.), *70 lat współczesnej polszczyzny. Zjawiska. Procesy. Tendencje. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Mazurowi*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013, s. 231–237.
- Znaczenie, sens, negocjowanie znaczeń — o „ambisemicznym” charakterze konceptualizacji*, „*Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*” 2014, t. 21, s. 11–22 [współautor: A. Kudra].
- Faktoid jako operatywna fikcja w medialnym dyskursie politycznym*, „*Oblicza Komunikacji*”, I. Kamińska-Szmaj, T. Piekot, M. Poprawa (red.), nr 7: *Język polityki — historia i współczesność*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2014, s. 103–113.
- Tytuły piosenek Jeremiego Przybory wśród aktów mowy*, w: B. Grochala, E. Pałuszyńska (red.), *Teksty, podteksty i konteksty. O współczesnej polszczyźnie i jej kontaktach z innymi językami słowiańskimi. Tom jubileuszowy dedykowany Profesor Bożenie Ostromęckiej-Frączak*, Łask: Oficyna Wydawnicza Leksem, 2014, s. 96–104.
- O komunikacji społecznej, w: B. Kudra, E. Olejniczak (red.), *Komunikowanie publiczne. Zagadnienia wybrane*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2014, s. 9–24.
- Semantyzacja ideologiczna słowa w tzw. dyskursie smoleńskim*, w: K. Jachimowska, B. Kudra, E. Szkudlarek-Śmiechowicz (red.), *Słowo we współczesnych dyskursach*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2014, s. 35–42.
- Chuć, gender, gender bender — w konceptualizacyjnym dystansie („Piosenki prawie wszystkie” Jeremiego Przybory)*, w: M. Karwatowska, R. Liwiński, A. Siwiec (red.), *O płci, cieple i seksualności w kulturze i historii*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2014, s. 95–105.
- Aforyzm w tekście naukowym — na przykładzie prac Michaela Fleischera i Niklasa Luhmanna*, w: A. Jarzyna, J. Jęcz, M. Junkiert, K. Kuczyńska-Koschany (red.), *Aforyzm europejski. Studia i szkice*, Kraków: Wydawnictwo Pasaże, 2015, s. 41–52.

- Wartości jako joker komunikacyjny*, w: M. Karwatowska, R. Litwiński, A. Siwiec (red.), *Człowiek, zjawiska i teksty kultury w komunikacji społecznej*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2015, s. 243–250.
- Cechy indywidualne języka w felietonach z cyklu „Z życia polskich sfer” Henryka Martenki („Angora” 2015)*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica” 2016, R. Siekiera, M. Worsowicz (red.), t. 32/2: *Stylistyka mediów*, s. 95–106.
- Komunikacja językowa kiczem podszyta. Rzecz o strategiach*, w: B. Kudra, E. Szkudlarek-Śmiechowicz (red.), *Kicz w języku i komunikacji*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016, s. 57–63.
- O niektórych właściwościach nowych derywatów czasownikowych*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego” 2016, t. 62, s. 1–9.
- Porównanie-zestawienie jako źródło inwencji konceptualnej*, w: M. Karwatowska, R. Litwiński, A. Siwiec (red.), *Konwencja i kreacja w języku, literaturze i narracji historycznej*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2016, s. 87–100.
- Suweren, czyli kto jest kim w dyskursie politycznym — z perspektywy konceptualnej*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica” 2017, t. 51/1, s. 141–153.

Recenzje

- Piotr Wierchoń, Depozytorium leksykalne języka polskiego. Nowe fotomateriały z lat 1901–2010, t. 1 (Warszawa 2010) i 2 (Warszawa 2011)*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica” 2012, t. 46, s. 131–133.
- Jak można wykorzystać nowoczesną technikę do badań leksykologicznych, mieszczących się w nurcie językoznawstwa korpusowego?*, w: M. Milewska-Stawiany, E. Rogowska-Cybulska (red.), *Mówię, więc jestem. Rozmowy o współczesnej polszczyźnie*, t. 4, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2013, s. 21–23.

Opracowała: Agnieszka Wierzbicka

Część pierwsza

***Od kultury języka
do kultury i zaangażowania***

Lekcja kultury języka prowadzona przez Mistrza

Byłem przekonany, że piosenka to forma magiczna, w której w błyskawicznym skrócie można nawiązać kontakt z odbiorcą i przy pomocy metafory, aluzji, niedomówienia prowadzić z tym odbiorcą pasjonującą grę (Młynarski 2001).

Mistrz — nie jest to tylko jeden z licznych epitetów zawierający w sobie wyraz uznania dla Wojciecha Młynarskiego, lecz potwierdzona oficjalnie ocena jakości jego twórczości. Tytuł Mistrza Mowy Polskiej został przyznany artyście w 2004 roku w 4. edycji Konkursu „Mistrz Mowy Polskiej”.

To istniejący od 2000 roku program społeczny, powstały z inicjatywy Magazynu Konsumenta *Solidna Firma*, którego koncepcję opracował Bogdan Chojna¹.

Formuła Programu opiera się na wyborze osób — znanych nie tylko w skali ogólnopolskiej czy światowej, lecz również w mniejszych społecznościach lokalnych — które, według powszechnie uznanych kanonów, zasługują na miano Mistrzów Mowy Polskiej. Wyboru dokonuje grono ekspertów złożone z wybitnych językoznawców, literaturoznawców i socjologów języka. Obecnie skład Jury tworzą prof. prof.: Halina Zgólkowa, Marek Ziółkowski, Jan Mazur, Bolesław Faron, Adam Bednarek, Marian Kisiel oraz Jolanta Tambor. Swojego laureata wybierają także czytelnicy, internauci i widzowie w ogólnopolskim plebiscycie *Vox Populi* (*Mistrz Mowy Polskiej*: online).

W 2004 roku Mistrzami Mowy Polskiej zostali wraz z Wojciechem Młynarskim Anna Dymna i Wojciech Mann, Nagrodę publiczności *Vox Populi* zdobyli Jan Englert i Lucjan Kydryński, a Małgorzatę Tułowiecką nagrodzono tytułem Mistrzyni Rozmowy o Mowie.

Mistrz to tytuł szacowny, tyleż wieńczący dotychczasowe dzieło laureata, co stanowiący zobowiązanie na przyszłość. Jest przyznawany osobie, która osiągnęła najwyższy stopień wiedzy lub umiejętności (Mischke, Stanisławska

¹ Bogdan Chojna, 1953–2005, przedsiębiorca, który zainicjował kilka znanych konkursów: „Teraz Polska”, „Solidny Partner” (1997), „Teraz Internet” (2000), „Mistrz Mowy Polskiej” (2001). W latach 1991–1996 był prezesem honorowym Fundacji Polskiego Godła Promocyjnego (organizatora konkursu „Teraz Polska”) (*Bogdan Chojna*: online).

Maria Wojtak

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Wybrane utwory jako budulec sylwetki artysty

Uwagi wstępne

Tytułowa *sylwetka* odnosi się zarówno do wizerunku wybitnego artysty, jakim był Wojciech Młynarski, jak i gatunku wypowiedzi prasowej. Od początku mojej refleksji nad gatunkami przekazu prasowego uznawałam sylwetkę za osobliwość genologiczną ze względu na szerokie zakresy polimorficzności wzorca, na zasadniczo adaptacyjny charakter tego gatunku (Wojtak 2003: 259–278; 2004: 120–165; Bulisz 2014: 197–209; Iwańczyk 2016: 61–78). Będąc portretem konkretnej osoby, sylwetka nie daje się zamknąć w ustalonych gatunkowych ramach. Jako gatunek ciągle ewoluuje i powiększa zarówno źródła adaptacji, jak i sposoby asymilowania adaptowanych gatunków w konkretnych wypowiedziach.

Zbiór wypowiedzi współtworzący wizerunek Wojciecha Młynarskiego opublikowanych po jego śmierci dowodzi w pełni słuszności powyższych ustaleń. Jako źródło danych i materiału egzemplifikacyjnego posłuży mi bowiem „Newsweek Polska” 2017, nr 2 — jest to wydanie specjalne poświęcone autorowi niezapomnianych piosenek.

Na użytek niniejszego opracowania nie muszę wracać do kwestii typologii gatunku ani innych zagadnień związanych z dotychczas charakteryzowanymi sylwetkami¹. Analizowany pod określonym kątem zbiór wypowiedzi stanowi bez wątpienia całość złożoną z komunikatów współwystępujących w określonym miejscu, monotematycznych i izofunkcyjnych, może więc być uznany za *kolekcję gatunkową*. Co więcej, stosowne zabiegi kompozycyjne, a zwłaszcza komponenty funkcjonujące jako zwieńczenie strukturalne: tytuł całości (tytuł na okładce: *Młynarski Och, ty w życiu jedyny*) oraz forma *Ludzie* pod winietą, która pełni funkcję identyfikatora gatunkowego, można uznać za wskaźniki przynależności tego zbioru do kategorii

¹ O typologicznych odmiernościach zob.: M. Worsowicz 2008: 65–79.

gatunku w formie kolekcji². Wspomniane uporządkowanie zbioru wiąże się z wyodrębnianiem kilku działów: *Rodzina, Przyjaciele, Estrada, Mistrzowie* itd., tak schematycznie tytułowanych jedynie w spisie treści. Wewnątrz tej osobliwej publikacji obowiązuje bowiem zasada pisania z polotem, ale w nawiązaniu do spuścizny artysty. Oto kolejno odpowiedniki poprzednich tytułów: *Tak co dnia obiad trwa, No luzu troszkę, luzu, W co się bawić?, Absolutnie!* O kompozycji całego przekazu decyduje zasada analogii i symetrii, gdyż w każdej z tak wyodrębnionych części są umieszczone trzy konkretne wypowiedzi.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na gatunkowe zróżnicowanie komunikatów prasowych tworzących analizowaną sylwetkę. Przeważają wywiady, zdarzają się jednak też artykuły (niektóre wychylone w stronę reportażu, inne raczej klasyczne czy wreszcie kolażowe), wieńczy całość kalendarium. Została spełniona zatem typowa dla sylwetki formuła łączenia w kodzie gatunkowym form publicystycznych z biograficznymi. We wszystkich wypowiedziach publicystycznych zachowuje się ich komponent strukturalny (tytuł, lid i korpus), a uatrakcyjnia przekaz przez wyzyskanie chwytów typowych dla konkretnych gatunków. Tytuły mają więc formę cytatów (albo z piosenek Młynarskiego, albo z wypowiedzi osób udzielających wywiadu), analogicznie są kształtowane lidy. Urozmaiceniu wywiadów służą wyimki, a formę artykułów czynią dla czytelnika zajmującą śródtytuły (Wojtak 2008: 17–38). Do analizy niektórych spośród wspomnianych składników wypowiedzi prasowej powrócę, ponieważ odnaleźć w nich można nawiązania do twórczości Młynarskiego.

Głównym celem niniejszego artykułu będzie próba odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób, w jakim zakresie sylwetkę artysty współtworzą jego teksty: cytowane, parafrazowane, komentowane lub poddane innej publicystycznej obróbce. Nie będę zatem ani analizować kompleksowo wszystkich wypowiedzi (wywiadów i artykułów), ani nie stawiam sobie zadania rekonstrukcji zawartego w nich wizerunku artysty.

Refleksje autorskie

W kolekcji wypowiedzi poświęconych twórczości Wojciecha Młynarskiego znalazł się też wywiad zatytułowany *Waza zabiła się etruska — wina Tuska* przeprowadzony z artystą przez Magdalenę Rigamonti (s. 98–101). Różne wątki się w nim pojawiają, gdyż wywiad jako gatunek ma swoje prawa i nie musi się toczyć wedle raz zaplanowanego schematu. Najpierw dziennikarka porusza kwestie warsztatowe (z czego, nawiasem mówiąc, artysta nie był zadowolony):

² Pojęcie *kolekcji gatunkowej* i *gatunku w formie kolekcji* wprowadziłam po raz pierwszy w artykule: Wojtak 2006.

[1] Kiedy coś piszę [...], to szukam rymów, trafnych sformułowań, pasujących zdań (s. 98).

Następnie pojawia się wątek podstawowego przesłania i nastawienia do odbiorcy:

[2] Chcę w tych tekstach i piosenkach pokazać siebie, człowieka, który nie należy do żadnej partii politycznej, ale polityką interesuje się na tyle, by mieć swoje sympatie i antypatie. Zależy mi jednak na tym, by zostawić odbiorcy margines na własne myślenie. Piosenka powinna prowokować, a nie zastępować myślenie. Trochę aluzji i przekory sprawia, że utwór jest ciekawszy (s. 100).

Kolejny wątek to refleksja artysty na temat wartości własnego pisania i tożsamości twórcy:

[3] Mogę powiedzieć [...], że starałem się jak najambitniej i jak najlepiej uprawiać zawód, który nazywam zawodem tekściarza. Czyli kogoś, kto pracuje ze słowem śpiewanym i umie napisać zarówno goły tekst, jak i tekst do muzyki.

Umniesz pan siebie?

Skąd. Kiedyś się zachwyciłem, jak Wasowski pięknie nuty pisze. A on na to: „Proszę pana, bazgrać mogą geniusze. Rzemieślnicy muszą pisać wyraźnie”. On był rzemieślnikiem w cudzysłowie, bo tak naprawdę miał cudowny kontakt z jakimś źródłem natchnienia, powiedzmy nawet, że z Panem Bogiem (s. 101).

W kolejnych partiach wywiadu Wojciech Młynarski stwierdza brak wiary w natchnienie, formułuje przekonanie o możliwości edukacji w zawodzie tekściarza, polegającej przede wszystkim na analizowaniu dobrych wzorów (w jego przypadku, jak deklaruje, tekstów Osieckiej i Jareckiego, Jeremiego Przybory, Tuwima czy Hemara). Swoją twórczość sytuuje w ramach publicystyki (felietonistyki)³, choć niektóre teksty uznaje za poetyckie: „Wiadomo, że poetą się bywa, więc ja od czasu do czasu poetą w piosence bywałem” — wyznaje.

Potraktujmy zatem te odpryski świadomości twórcy tekstów piosenek nie tylko jako tło interpretacyjne, ale też składnik wizerunku artysty.

Jak piosenki współtworzą sylwetkę twórcy w wywiadach z członkami jego rodziny, znajomymi, przyjaciółmi, ludźmi estrady

W wywiadach kreślących meandrycznie sylwetkę artysty, jego piosenki są cytowane (w całości lub we fragmentach) i zwykle stanowią przedmiot interpretacji dokonywanej przez moderatorów lub osoby udzielające wywiadu⁴. Odkrywają tajniki warsztatu autora, określają jego miejsce

³ Na marginesie można dodać, że w publikacji *Moździolek* 1999 są opublikowane piosenki Młynarskiego. Potraktowałam je więc w książce o gatunkach prasowych jako egzemplifikacje zjawiska polimorficzności tego gatunku (Wojtak 2004: 217–218; zob. ponadto: A. Rejter 2001: 364).

⁴ Mamy tu do czynienia z sytuacją inną niż prezentowana w sylwetkach w formie wywiadu (Wojtak 2004: 158–160).